

ЈУ ЗАВОД ЗА СОЦИЈАЛНИ ДЕЈНОСТИ – СКОПЈЕ

***Извештај за функционирањето и предлози за трансформација на
ЈУ за згрижување деца со воспитно-социјални проблеми
и нарушено поведење-Скопје***

Скопје, февруари 2018 година

Предмет на овој извештај е утврдување на фактичката состојба на организација и работа на установата во делот на техничко-просторни услови, кадровски ресурси и структура на корисници. Цел на извештајот е согледување на актуелната состојба и давање на препораки за трансформација на установата во насока на процесот на деинституционализација и плурализација на услугите во системот на социјална заштита.

Јавната установа за згрижување деца со воспитно-социјални проблеми и нарушено поведење - Скопје, согласно Законот за социјална заштита и согласно Статутот на установата бр. 01-1052/1 од 06.05.2015 година, е дефинирана како установа која сместува и згрижува деца и младинци со воспитно социјални проблеми и нарушено поведење, на возраст од 7 до 18 години. Децата со воспитно – социјални проблеми и нарушено поведење во установата се упатуваат со решение од страна на центар за социјална работа во времетраење до три години или до заокружување на образовниот процес согласно потребата на корисникот. Децата во судир со законот на возраст од 14 - 18 години согласно Законот за правда за децата може да бидат упатени со Решение од страна на судот за извршување на санкција во оваа установа во времетраење од 6 месеци до три години.

1. Организација на работата

Согласно Статутот на установата, организациската структура на работата е поделена по служби, а се одвива во два објекта и тоа:

I. Во објектот со седиште во општина Бутел, на ул. „Петар Манџуков“ бб – Скопје (препознаен како „25 Мај,“) се згрижени 24 деца со воспитно социјални проблеми, а внатрешната организација е воспоставена преку следните служби:

1. Служба за воспитна работа со деца со воспитно социјални проблеми, во чии рамки работата е организирана во 4 оддела и тоа:

- Оддел за опсервација и дијагностика,
- Оддел за ресоцијализација,
- Оддел – Прифатен центар,
- Оддел – Центар за малолетници.

2. Служба за административни и помошно – технички работи, во чии рамки работата е организирана во 2 оддела и тоа:

- Оддел за административни работи,
- Оддел за помошно – технички работи.

2I. Структура на кадарот

Во установата во објектот „25 Мај“, работата ја извршуваат 28 вработени според следната структура :

Табела 1. Број и вид на вработени кадри во установата според вид на завршено образование и работно место во установата

ред. бр.	вид на образование	број на вработени	работно место во установата	број на вработени според раб.место
1.	Социјален работник	2	Социјален работник	1
2.	Психолог	4	ВД Директор	1
			Воспитувач	3
3.	Правник	2	Правник	2
4.	Дефектолог	1	Воспитувач	1
5.	Тренер по кошарка	1	Воспитувач	1

	ДИФ			
6.	Професор по одделенска настава	2	Воспитувач	2
7.	Земјоделски инжењер	1	Работен терапевт	1
8.	Економски техничар	3	Благајник	1
			Хигиеничар	1
9.	Биротехничар	1	Благајник	1
10.	Гимназиски матурант	3	Архивар	1
			Чувар	1
11.	Кв.Предач	1	Готвач	1
12.	Машински техничар	2	Хаусмајстор	1
			Чувар	1
13.	Медицински техничар	1	Медицински техничар	1
14.	Козметички техничар	1	Хигиеничар	1
15	КВ Готвач	3	Готвач	3
	ВКУПНО	28		28

3. Структура на корисници

Заклучно со 19.02.2018 година во овој објект се сместени **24** корисници. Според возраста најголем број корисници се од 14 до 16 години -11 корисници, а најмалку се од 7 до 10 години - 3 корисника. (табеларен приказ бр.2)

Табела 2. Податоци за корисниците според возраст

реден број	Возраст	Вкупно
1.	7 - 10 год	3
2.	11 - 13 год	7
3.	14 - 16 год	11
4.	17 -18 год	3
Вкупно		24

Според пол има само 4 кориснички од женски пол и 20 корисници од машки пол. Во однос на статусот на корисниците по основ на сметување 21 корисник се деца без родителска грижа, додека само 3 се деца со воспитно-социјални проблеми. (табеларен приказ бр.3)

Табела 3: Податоци за корисниците според статус на упатување од ЦСР

ред. Број	Статус на упатување	Вкупно
1.	Деца со воспитно-социјални проблеми	3
2.	Деца без родителска грижа	20
3.	Дете без родителска грижа- жртва на семејно насилство	1
Вкупно		24

Според потеклото на децата согласно регионалната поделеност на меснонадлежниот центар за социјална работа, најмногу деца потекнуваат од Скопскиот плански регион и тоа 9 деца. Од Пелагонискиот плански регион има сместено 7 деца (Ресен, Прилеп и Битола), од Источниот плански регион има 3 деца (Берово, Делчево и Штип), 2 деца од Полошкиот плански регион (Гостивар), а по едно дете од Вардарскиот (Кавадарци), Југоисточниот (Гевгелија) и Североисточен плански регион (Куманово).
(табеларен приказ бр. 4)

Табела бр 4. Податоци за бројот на сместени деца според меснонадлежен центар за социјална работа

Ред. бр	Центар за социјална работа	Број на деца сместени во Установата
1.	Берово	1
2.	Битола	1
3.	Гевгелија	1
4.	Гостивар	2
5.	Делчево	1
6.	Кавадрави	1
7.	Куманово	1
8.	Прилеп	2
9.	Ресен	4
10.	Скопје	9
11.	Штип	1
Вкупно:		24

Сите корисници се вклучени во образовен процес. Од декември 2017 година децата посетуваат настава во ЦОУ „Живко Брајковски“ во населбата, но не се инклузирани во останатите паралелки.

Најголем број на деца имаат еден или двајца родители, а само 4 се деца без родители. Сите корисници се ставени под старателство.

Дел од корисниците имаат, нарушувања во здравствената состојба, развојни проблеми, проблеми во однесувањето, или асоцијално поведение, што ја прави групата хетерогена по структурата на ризици.

Во однос на времетраењето на престојот на корисниците најголем број 11 се со престој од 2 до 3 години, додека 5 корисници се со престој над 3 години. Заклучно со 01.03.2018 година во установата ќе има 16 деца кои престојуваат над 3 години, што значи надминување на законската граница за сместување. Ваквото продолжување на згрижувањето на децата во установата е во нивни интерес, а со цел довршување на веќе започнатиот воспитно-образовен процес и стекнување на сведителство за завршено одделение или диплома за завршен степен на образование.

(табеларен приказ бр.5)

Табела бр. 5 Податоци за должина на престој на корисниците во установата

ред.бр.	Должина на престој	Вкупно
1.	до 6 месеци	3
2.	од 6 месеци до 1 година	3
3.	од 1 до 2 години	2
4.	од 2 до 3 години	11
5.	над 3 години	5
Вкупно		24

II. Во објектот со седиште во општина Гази Баба лоцирана на ул „Перо Наков“ бр.2 во Скопје(препознаен како „Ранка Милановиќ,“) актуелно се згрижени 18 деца со нарушено поведење. Внатрешната организација е воспоставена преку следните служби:

1. Служба за воспитна работа со деца со нарушено поведење
2. Служба за спроведување на наставно образовна дејност

Според бројот на вработени, видот на образование и работно место во установата, структурата на кадарот во овој објект е дадена во табела бр.6.

Табела 6. Податоци за број и вид на вработени кадри во установата според вид на завршено образование и работно место во установата

ред. број	вид на образование	бр.на вработени	работно место во установата	број на вработени според раб.место
1.	Дипл.Педагог	2	Педагог	1
			Воспитувач	1
2.	Дипл.Соц.работ.	2	Социјален работ.	2
3.	М-р соц.работа	1	Воспитувач	1
4.	Дипл.Психолог	2	Психолог	1
			Воспитувач	1
5.	Дипл.проф.физ.култ.	2	Воспитувач	2
6.	Дипл.Економист	1	Домаќин	1
7.	Дипл.проф.макед.јазик	1	Воспитувач	1
8.	Машински инжињер	1	Работен терапевт	1
9.	Економски техн.	1	Домаќин	1
10.	Аранжер во трговија	1	Администрат.техн.	1
11.	Металуршки техн.	1	Хигиеничар	1
12.	електротехничар	1	Електричар	1
13.	Кв готвач	3	Готвач	3
14.	ПКВ пожарникар	1	Чувар	1
ВКУПНО		20		20

3. Структура на корисници

Моменталниот број на корисници во оваа служба е 17. Од нив 5 кориснички се од женски пол, а 12 се корисници од машки пол. Според возраста 8 корисници се на возраст над 18 години, а 9 на возраст до 18 години.

Од вкупно 17 деца, 12 деца се упатени од страна на Судот за спроведување на изречена мерка (согласно Закон за правда за децата), а останатите 5 деца се упатени со решение од меснонадлежните центри за социјална работа (согласно Закон за социјална заштита). Може да се заклучи дека поголем број на деца се упатени од страна на надлежните судови во РМ.

Повеќето деца се вклучени во формалниот воспитно-образовен процес, а само 5 корисници не посетуваат настава, на кои заради возраста им е прекинато правото на редовно школување.

Табела бр.7 – Деца сместени со решение на ЦСР во Служба за воспитна работа со деца со нарушено поведење –вкупно 6 корисници

	Возрасна категорија				Вкупно
	од 10-12 год.	од 13-15 год.	од 16-18 год.	над 18 год.	
машко	1		1		2
женско	1	2	1		4
македонец/ка	1	1	2		4
ром/ка	1	1			2
должина на престој од 0 - 6 месеци	2	1			3
престој од 7 - 12 месеци					1
престој од 13 - 18 месеци					
престој од 19 - 24 месеци		1			1
престој од 25 - 30 месеци					
престој од 31 - 36 месеци			1		1
над 36 месеци					
Основно образование	3	2			5
Средно образование			1		1

Табела бр. 8 деца со нарушено поведење Упатени со Решение на Суд– вкупно 12 корисници

	Возрасна категорија			Вкупно
	од 14 - 15 год.	од 16 - 18 год.	над 18 год.	
машко		5	6	11
женско		1		1
македонец/ка		4	2	6
албанец/ка			2	2
ром/ка		2	2	4
должина на престој од 0 - 6 месеци			1	1
престој од 7 - 12 месеци		1	2	3
престој од 13 - 18 месеци		1		1
престој од 19 - 24 месеци		2		2
престој од 25 - 30 месеци				
престој од 31 - 36 месеци			5	5
Основно образование		3	2	5
Средно образование		1	1	2
Не се вклучени во образовниот процес *			5	5

Според потеклото на децата согласно регионалната поделеност на меснонадлежниот центарот за социјална работа, најмногу деца потекнуваат од Источниот плански регион и тоа има 6 (Берово, Пробиштип, Винаца и Кочани), од Скопскиот плански регион има 3 деца, од Вардарскиот плански регион има 3 деца (Велес, Св.Николе), од Пелагонискиот (Прилеп и Битола) и Југозападен регион (Кичево) има по две деца, а од Источниот (Винаца) едно дете.

(табеларен приказ бр. 9 и 10)

Табела бр.9 – Деца сместени со решение на ЦСР во Служба за воспитна работа со деца со нарушено поведење

Ред. бр	Центар за социјална работа	Број на деца
1.	Винаца	1
2.	Прилеп	1

3.	Скопје	2
4.	Пробиштип	1
5.	Гевгелија	1
Вкупно:		6

Табела бр.10 - Деца сместени со решение на СУД во Служба за воспитна работа со деца со нарушено поведење

Ред. бр	Центар за социјална работа	Број на деца
1.	Берово	2
2.	Битола	1
3.	Велес	1
4.	Кичево	2
5.	Кочани	3
6.	Св.Николе	2
7.	Скопје	1
Вкупно:		12

ЗАКЛУЧОК

- Во двата објекта има сместено вкупно 42 деца, од кои 24 се деца со воспитно – социјални проблеми, 6 деца со нарушено поведење и 12 деца со изречена судска мерка. Грижата, третманот и заштитата на 42 деца е спроведувана од страна на 19 стручни работници.
- Иако децата со воспитно-социјални проблеми згрижени во објектот лоциран во општина Бутел, од декември 2017 година се вклучени во настава во ЦОУ „Живко Брајковски“. Сите деца се во исто одделение и следат комбинирана настава што не претставува нивна инклузија во пошироката социјална средина.
- Децата со воспитно-социјални проблеми згрижени во објектот лоциран во општина Бутел кои престојуваат подолго од законски определениот рок (3 години), е поради завршување на веќе започнатиот образовен процес и стекнување на сведителство за завршено одделение или степен на образование.
- Вкупниот број на вработени во Установата изнесува 48 лица, од кои стручниот кадар го сочинуваат 19 и административно-технички персонал 29 вработени лица. Во Служба за административни и помошно – технички работи вработените своите работни задачи ги извршуваат во двата објекта на установата.
- Еден стручен тим ја спроведува стручната работа со децата и ја води документација за корисниците во двата објекти
- Во горенаведените податоци за објектот лоциран во општина Гази Баба во делот на вработен кадар не се внесени 10 лица од Служба за спроведување на наставно образовна дејност, бидејќи нивните работни места се финансираат преку Министерството за образование и наука.

ПРЕПОРАКИ

- Согласно просторно-техничките капацитети, организација и функционирање на установата од аспект на човечки ресурси, како и бројот на корисниците и времетраењето на нивниот престој, потребна е реорганизација/трансформација на установата.
- До создавање на услови и подготовка за трансформација на установата, а во насока на подобрување на третманот и заштитата на децата (вклучувајќи ги актуелните состојби во установата) потребно е преземање на следните активности:
 - за сите деца стручниот тим од установата да направи проценка за успешноста од досегшниот третманот во установата, како и извештај со предлог до месно надлежниот ЦСР за нивна понатамошна заштита, согласно индивидуалните потреби и најдобриот интерес на корисниците;
 - согласно новонаправената проценка на индивидуалните и развојни потреби на децата стручниот тим од установата во соработка со стручниот тим од меснонадлежниот ЦСР да направи дополнителна програма за индивидуална и групна работа/третман со секој корисник, а во насока на постигнување на утврдените цели во планот за индивидуална работа со корисник.
 - меснонадлежните ЦСР во заштита на правата и интересите на сместените корисници да постапуваат согласно Стандардите и процедурите за работа на ЦСР(особено во делот на следење на состојбата на корисниците, непосредни посети, преземање навремени интервенции ,утврдување на статусни промени, ефикасно и ефективно извршување на старателската улога и др.)
 - зајакнување на стручните капацитети на вработените во установата преку континуиран професионален развој за сите вработени, согласно изготвен план за едукација на индивидуално и организациско ниво, а согласно развојните потреби на децата;
 - реорганизација на работата во насока на зголемување на безбедноста на корисниците;
 - информирање на вработените за процесот на трансформација /деинституционализација и нивна мотивираност за вклучување во истите согласно нивното досегашно професионално искуство;
- информирање на сместените деца за процесите на трансформација и деинституционализација, како и нивна подготовка;
- Во насока на деинституционализација и плурализација на социјалните услуги, а врз основа на следење на оваа проблематика, досегашните анализи и добри практики кај нас и надвор од државата, се предлагаат неколку модели за трансформација :

1. Деца во ризик (со воспитно-социјални проблеми):

1.1. Мал групен дом за деца во ризик

Во делот на трансформација на ЈУ за згружување на деца со воспитно-социјални проблеми и нарушено поведение-Скопје, која е наменета за третман и заштита на деца во ризик, а согласно досегашната позитивната пракса од работата на „Малиот групен дом-Кавадарци“, се предлага оваа установа да биде трансформирана преку воинституционалната форма на заштита - „Мал групен дом“.

Врз основа на претходно направена анализа и проценка на бројот и видот на оваа категорија на корисници (деца и семејства), како и ресурсите на локално ниво, согласно регионалната поделба на територијата на РМ би се изготвил Акциски план за трансформација, односно формирање и развој на овој вид воинституционална заштита (мал групен дом). Согласно постоечкиот документ „Критериуми, организација и програма за работа на „Мал групен дом за деца во ризик“, ќе се основаат и ќе функционираат овие мали групни мови, а според специфичноста на корисниците и регионалните ресурси истите ќе се модифицираат и надополнуваат. Овој вид на воинституционална форма на заштита е наменет на деца на возраст од 7 до 18 годинишна возраст, дефинирано согласно Законот за социјална заштита и законот за правда на децата на РМ.

1.2. Прифатен центар за деца во ризик

Категоријата на деца во ризик е потесно дефинирана со Законот за правда за децата, каде е дефиниран и изворот на ризик од дисфункционалност на семејството, преку пречки во развојот на детето, до злоупотреба на алкохол и психотропни супстанции, како и манифестација на разни асоцијални, антисоцијални и општествено неприфатливи облици на однесување на детето. Како резултат на ризиците овие деца можат да се најдат во ризик од напуштање на домот, престојување во друг град, транзитираат и се движат низ државата, без родителски надзор со што се зголемува ризикот од понатамошна злоупотреба.

Како одговор и превенирање на овие состојби потребно е отворање на Прифатен центар за деца, каде ќе им биде овозожен кратот престој од 7-14 дена, со цел на нивна заштита и проценка на нивните ризици, потреби и понечијали во насока на обезбедување на понатамошна грижа.

Досегашната позитивна пракса на постоење на Центар за минувачи при ЈУ за згрижување на деца со воспитно-социјални проблеми и нарушено поведение-Скопје, а имајќи го предвид постоење на ваков центар само во Скопје, може да се согледа оправданоста од отворање на Прифатни центри за деца на регионално ниво.

1.3. Специјализирани и интервентни згрижувачки семејства за деца со воспитно социјални проблем

Законот за социјална заштита уредува згрижување и заштита на деца со воспитно - социјални проблем во згрижувачко семејство. За таа цел постои потреба од формирање и развивање на специјализирани згрижувачки семејства како најблиска форма до семејното живеење, а во насока на обезбедување на правилен раст и развој на децата.

За децата кои се наоѓаат во состојба на висок ризик, а се детектирани од страна на центарот за социјална работа, адекватно е нивно сместување во интервентно

згрижувачко семејство кои може веднаш да даде непосредна помош и поддршка на детето без разлика на ризикот и возраста. Интервентното згрижувачко семејство може да го згрижи детето во краток временски период до изнаоѓање на трајна и соодветна форма на заштита. Интервентните згрижувачки семејства не треба да прераснуваат во класични згрижувачки семејства. Целта на нивното постоење е да нудат брз влез и излез на децата и секогаш да бидат на услуга на центарот за социјална работа за згрижување на високоризични деца.

2. Деца во судир со законот (деца со нарушено поведение):

2.1. Упатување во воспитна установа -

На дете во судир со законот (дете со нарушено поведение – Закон за социјална заштита) за сторено кривично дело, согласно чл.45 од Законот за правда на децата, судот може да му изрече санкција „Упатување во воспитна установа“ во траење од 6 месеци до 3 години, а се реализира во ЈУ за згрижување на деца со воспитно-социјални проблеми и нарушено поведение-Скопје.

Бидејќи станува збор за судски изречена санкција, за која е потребно истата да се спроведува под надзор во строго дефиниран простор и услови, со задолжително известување до судот за текот и успешноста на спроведувањето на мерката, моментно поставените законски услови не овозможуваат оваа категорија на деца да биде опфатена со процесот на деинституционализација.

Согласно процесите на децентрализација и плурализација можно е трансформирање на досегашната поставеност и организација на ЈУ за згрижување на деца со воспитно-социјални проблеми и нарушено поведение-Скопје каде се проведува оваа санкција, преку трансформација во регионални објекти со помал капацитет од 7 до 10 деца.

Секако дека според претходно направена анализа и проценка на децата, како и согласно новите трендови во оваа проблематика можат да се осовременат како условите за живеење (просторно, технички и организациски), така и во делот на спроведување на различни програми во насока на нивна ресоцијализација и реинтеграција.

За децата кои биле во судир, по истекот на судски изречената санкција „Упатување во воспитна установа“, доколку се полнолетни и немаат услови за живот во својот дом, во процесот на реинтеграција може да им биде понудена услугата „Куќа на пола пат“ во времетраење од 1-6 месеци. Престојот би овозможил подготовка на корисниците за поддршка во вработување, обезбедување сопствено домување и социјализација, преку претходно обезбедена помош, поддршка и мониторинг од страна на стручни лица.

2.2. Упатување во Центар за деца (дисциплински центар) –

Законот за правда за децата во Трет дел, глава четврта кој го уредува делот на Видови на воспитни мерки, според чл.37 на дете над 14 годишна возраст за дејствие што со закон е предвидено како кривично дело, може да му се изрече воспитна мерка – Упатување во центар за деца. Во чл.40 од истиот Закон поконкретно се уредени видовите и начинот на реализација на овој вид санкција.

Ваков „Центар за деца“ веќе постои во Скопје, кој е лоциран во ЈУ за згрижување на деца со воспитно-социјални проблеми и нарушено поведение-Скопје, а функционира

според веќе изготвена Програма за организација и работа . (актуелно просторот е опожарен и нефункционален).

3. Деца во ризик/деца во судир со законот:

3.1. Специјализирани згрижувачки семејства за деца во ризик -

Законот за правда за децата во чл.42 предвидува санкција „Засилен надзор од страна на згрижувачко семејство“. За таа цел постои потреба од формирање и развивање на овој вид заштита, како на децата во судир со законот, така и за децата во ризик.

3.2. Едукативни центри за групна работа со родители -

Согласно заштитата на правата и интересите на детето, а во насока на успешно планирање и спроведување на примарната и секундарната превенција како и јакнење на родителските капацитети потребно е отворање на Едукативни центри за групна работа со родители на локално ниво.

Во 2007 година ваков вид на групна работа е воведена во ЦСР во РМ, преку претходно изготвена програма и спроведена обука на стручните лица. Анализите покажаа дека овој вид на поддршка на родителите дава позитивни резултати особено кај децата во судир со законот и нивните семејства, а долготрајноста на резултатите би се постигнала преку плурализација и децентрализација на услугата на локално ниво.

3.3. Менторска програма -

Програмата за менторство на деца во судир со законот се спроведувала во 2012 година во ЈУ МЦСР на град Скопје и по нејзина успешна имплементација и позитивни ефекти кај децата (видливи преку превенција од нивно повторништво), истата беше дисеменирана во уште три ЦСР во РМ.

Од истите причини оваа форма на третман и заштита потребно е да се воведат како редовна мерка на помош и заштита кај децата во ризик и децата во судир со законот, во рамките на процесот на плурализација и децентрализација, како и со помош и поддршка на ресурсите на локално ниво.